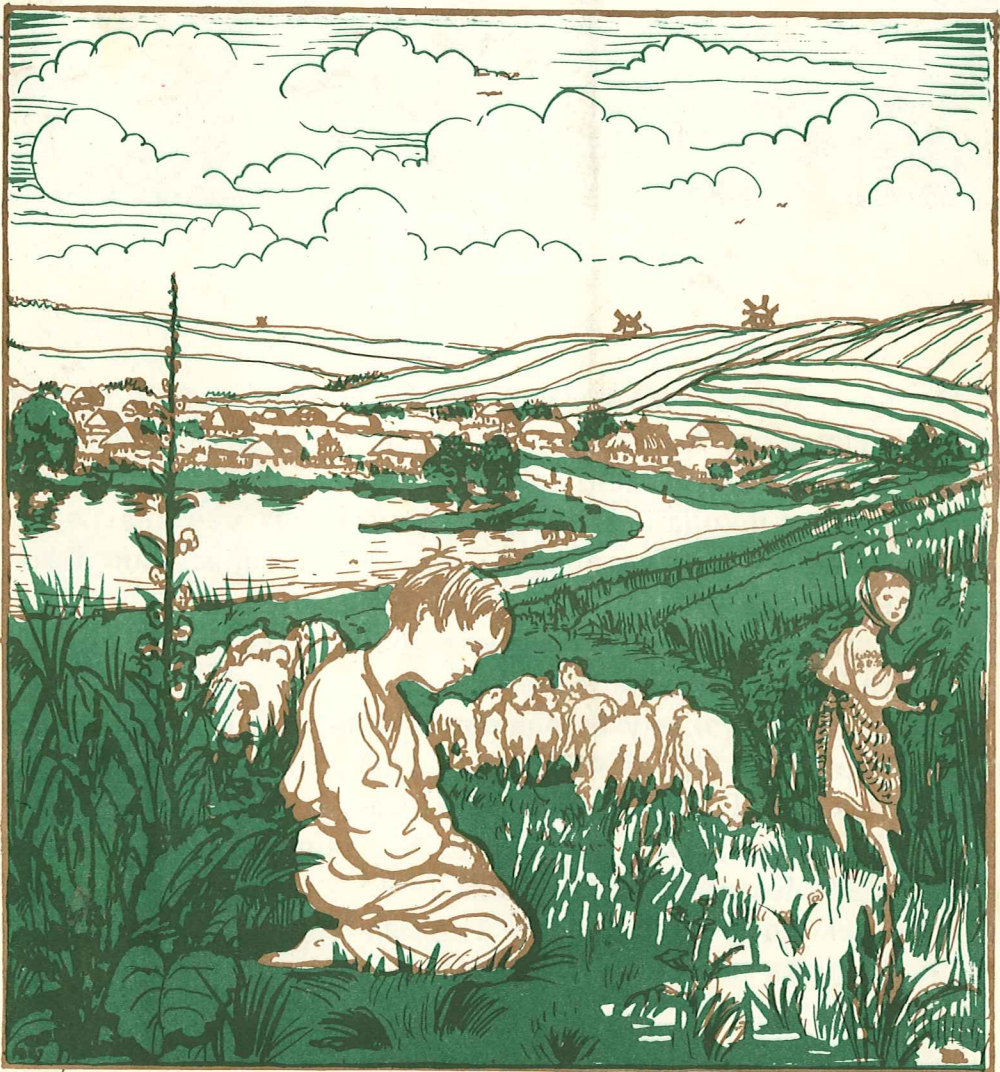

СОНЯШНИК

РІК II

БЕРЕЗЕНЬ — 1957 — MARCH

Ч. 14

Ю. Матушевський — “Мені тринадцятий минуло...”

На фоті: Балетна група (50 учениць) української школи в Аделаїді, Південна Австралія. Ця група з великим успіхом виступала на ювілейному концерті школи.

Українська школа в Аделаїді — найбільша українська школа в Австралії. Організатором її був Т. Пасічинський. Школа вже існує шостий рік. В останньому навчальному році в школі було 254 дітей і ще й 44 учні школа мала у своїх філіях: у Роял Парк та Енфілд.

За час п'яти років у школі працювали такі вчителі: С. Ваврик, М. Меркле, Г. Хрущевська, М. Курко, Н. Ковшик, О. Лапка, А. Кривецька, Т. Пасічинський, Мих. Сас, І. Сторожук, І. Полатайко, І. Бурдений, Ю. Юринець, Е. Бурачинський, Д. Середюк, М. Лапка, М. Котис та о. Д. Качмар.

Учні школи виконують ще й чималу громадську працю — вони допомагають залишенцям у Європі, збирають фонди на наукові установи тощо.

Фото: І. Ігнатюк.

НАД ДНІПРОВОЮ САГОЮ

Над Дніпровою сагою
Стоїть явор між лозою,
Між лозою з ялиною,
З червоною калиною.

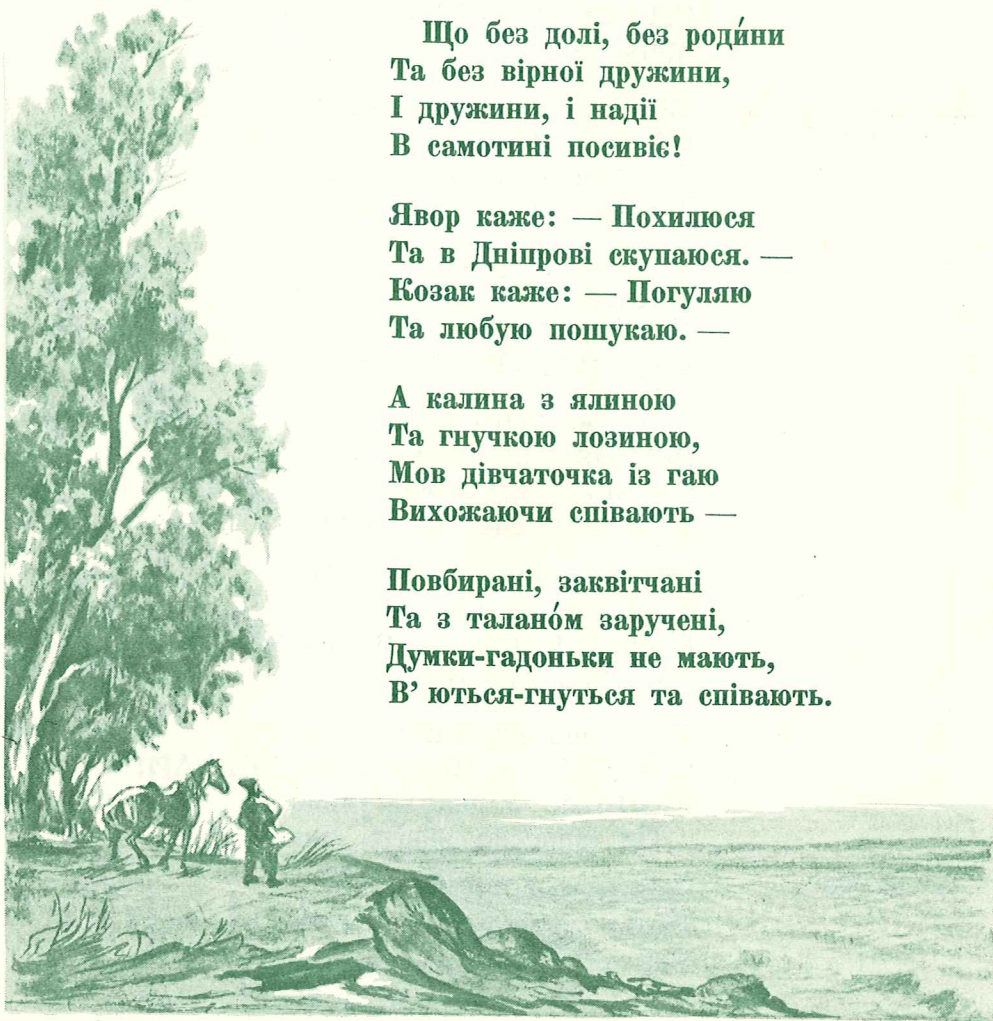
Дніпро берег риг-риг,
Яворів корінь мис.
Стоїть старий, похилився,
Мов козак той зажурився,

Що без долі, без родіни
Та без вірної дружини,
І дружини, і надії
В самотині посивіс!

Явор каже: — Похилися
Та в Дніпріві скупаюся. —
Козак каже: — Погуляю
Та любую пошукаю. —

А калина з ялиною
Та гнучкою лозиною,
Мов дівчаточка із гаю
Вихожаючи співають —

Повбирані, заквітчані
Та з таланом заручені,
Думки-гадоньки не мають,
В' ються-гнується та співають.

ЛІТЕРИ

Дівчинка:

Я вкраїночка маленька,
Я вчу літери пильненко.
Їх в рядок поставлю я,
Хай назвуть своє ім'я.

О

Я — товсте, пукате О.
Якби мене не було,
Слово "Місто" стало б "міст"
Загубивши хвіст.

К

Я — легке в науці К:
Кілок — і зігнута рука.
КІТ, КОЗА, КОКО й КУ-КУ
Мене мають спочатку.

Два Е: (разом)

Ми — близнята, двійко Е,
Не загубимо себе.
Як нашкодиш щось таке,
Ми посваримо: е-е!

Ч

Я пишу і чую Че
У словах: ЧОВЕН, ТЕЧЕ,
ЧІТ, ЧОГИРИ, ОЧЕРЕТ,
ЧАС, ЧИТАТИ, ГАРЯЧЕ

Н

Я — важлива буква еН.
Рисочка між двох рамен.
І повірте, що немало
Слів без мене би пропало.

В

Наче крендель, буква Ве.
Я всміхаюсь, як живе.
В слові ВУСА, ВОВК, НОВЕ
Не обійдешся без Ве.

Ш

Я — швидке, шипуче Ша.
ШВИДШЕ в ШКОЛУ ПОСПІШАЙ!
Ш-Ш-Ш!.. У школі тиша.
Не шелесне навіть миша.

Дівчинка:

Переставлю всіх Вас я,
Щоби склалося ім'я
Найлюбішого нам друга.
Буква Ш — вперед. А друга —

Е, за нею стане Ве,
Далі Че, і друге Е,
Ен сюди, а Ка вслідець,
О кругленко — на кінець.

ЛІТЕРИ стають так, що складається слово **ШЕВ-ЧЕНКО** і кажуть усі разом: **ШЕВЧЕНКО!**

ПРИМІТКА: кожна дитина має на грудях свою літеру, вирізану з паперу.

КОМУ ЗБУДОВАНО БУЛО ЦЬОГО ПАМ'ЯТНИКА?

Було це в Україні.

Року 1918-го я їхав якомсь з міста Полтави до села Шишака на Миргородщині. Кілометрів за тридцять від Полтави

у маленькому селі Богінщині, за річкою Говтвою, я побачив дивну споруду. Стояла вона далеченько вбік від дороги, на горбку, серед широкого майдану. А схожа вона була на високого дерев'яного хреста. Проте, то не був хрест.

— Що воно таке? — запитую хлопчину, що проходив повз мене. І показую йому рукою на ту дивну споруду.

— Та то ж пам'ятник! — каже він...

Уважно придивився я здалеку до тої споруди і бачу, що то таки справді пам'ятник. Але кому — не буду говорити.

Розповів я про цього пам'ятника мистцеві Олександрові Канюці, а він і намалював його. Подивіться ж ви, діти, на цей малюнок і скажіть, кому українські селяни могли збудувати того пам'ятника? І чому ви так думаете?

Дід Митрусь.

Імена перших десятих читачів, які пришлють у редакцію відповідь, кому збудовано цього пам'ятника і пояснять, чому саме так його збудовано, — будуть видруковані в журналі "Соняшник".

Редакція.

І н ж е н е р

Текст і ілюстрації Івана Багряного

Що це, тату, за літак,
Що літає він не так?

Що це, тату, за вояк,
Що не ходить він ніяк?

Що це, тату, за машина,
Що не так у неї шина?

Дайте кліщі й молотки —
Я направляю забавки!

Стукав - грюкав - торохтів, —
Все направив, як хотів.

В літаку зламав пружину,
У машині знищив шину,

Вояка ж зремонтував —
Руки й ноги поламав.

І сумує він тепер,
І стоїть, як інженер.

Були забавки й немає!
І літак вже не літає.

І машина не біжить.
І вояк без ніг лежить.

ЛЕОНІД МОСЕНДЗ

Ілюстрації Євгенії ТУРКАЛО-РОЗГІН

Жив собі раз Кікі,
котик невеликий;
чорна була шкурка,
вуса ніби в турка,
очі, мов жаринки,
кігті як шпильчинки,
теплий і пухнати́й,
та ще і хвостати́й.

Не їв барабольки,
цибульки, квасольки;
а любив сметанку,
молочко, маслянку,
рибку і ковбаску,
на Великдень паску,
часом м'яся трішки,
а найбільше мишки.

Вдень тримався хати,
щоб м'ягенько спати,
ніччю йшов на звіди
за мишачим слідом,
або для потіхи
всі облазив стріхи;
змерзши — біг до бабки
грить замерзлі лапки.

Раз од нього мишка
утікла під діжку,
шулилась в куточку,
примружила очка,
бо набралась страху
бідна бідолаха,
що страшна примара
з'їст її котяра.

Біля діжки Кікі
сів, спутив повіки
і почав тихенько,
лебо солоденько
муркати-співати,
мишку намовляти
співними речами,
такими словами:

“Вийди, люба мишко!
дам тобі горішка,
із сальця шкуринку,
булочки шматинку,

мур-мур заспіваю,
тихо погойдаю!
Тільки вийди, люба,
бо без тебе згуба!”

Кікіну природу
знала мишка з роду,
довго не мовчала
таке відказала:
“Ой не вірю, Кікі,
ти ж брехун великий!
муркаєш гарненько,
говориш любенько,

але нам для згуби
маєш гострі зуби.
Знаю твої вісті:
хочеш мене з'їсти!
Ні, прощай, чорненький!
І мишка швиденько
в дірочку сховалась
і Кікі не далась.

ЦАРІВНА-ЖАБА

АЕСЬ-НЕ-ДЕСЬ, у якимсь царстві, жив собі цар та цариця, а в них — три сини, як соколи. От дійшли вже ті сини до зросту, — такі парубки стали, що ні здумати, ні згадати, хіба в казці сказати! Дійшли літ, — час їм женитися. Цар, порадившись гарненько з царицею, покликав синів та й каже: — Сини мої, соколи мої! Дійшли ви літ, — час уже вам подружжя шукати.

— Час, — кажуть, — таточку, час!

— Забирайте ж, — каже, — діти, сагайдаки срібні, накладайте стрілочки мідні й пускайте в чужі землі далекі: хто до кого влучить у двір, там тому й молоду брати.

От вони повиходили, понатягали луки — та й нумо стріляти. Старший стрельнув, — загула стріла попід небесами та й упала аж у іншому царстві, у царя в садочку. Царівна на той час по саду походжала, підняла стрілу, любується. Прийшла до батька, хвалиться:

— Яку я, таточку, гарну стрілу знайшла!

— Не віддавай же, — каже цар, — її нікому, тільки віддай тому, хто тебе за дружину візьме!

Коли так: через якийсь там час приїздить старший царенко, просить у неї стрілу.

— Не дам, — каже, — цієї стріли нікому, тільки віддам тому, хто мене за дружину візьме.

— Я, — каже царенко, — тебе візьму.

Намовились. Поїхав він.

Середульший царенко стрельнув, — звилась стріла нижче від хмари, вище від лісу та й упала у князівський двір. Князівна на той час на рундучку сиділа, побачила, підняла стрілу і понесла до батька:

— Яку я, таточку, гарну стрілу знайшла!

— Не віддавай же її, — каже князь, — нікому, хіба тільки віддай тому, хто тебе за дружину візьме.

От приїздить і другий царенко, середульший, просить стрілу. Вона відказала так, як і та. І цей каже:

— Я тебе візьму.

Погодились. Поїхав.

Приходиться найменшому стріляти. Іван-царенко, — його звали Іваном-царенком, — як стрельне, — загула стріла ні високо, ні низько — вище хат, та й упала ні далеко, ні близько — коло села в болоті. На купині сиділа жаба і взяла ту стрілу. Приходить Іван-царенко, просить:

— Верни мою стрілу!

— Не дам я, — каже жаба, — цієї стріли нікому, тільки віддам тому, хто мене за дружину візьме.

Іван-царенко подумав: «Як таки його зелену жабу за дружину брати?» Постояв над болотом, пожурився, пішов додому, плачучи.

От уже їм час до батька йти, казати: хто яку собі молоду найшов. Ті два — старший і підстарший — такі раді, що й не сказати! А Іван-царенко іде та й плаче. Батько питає в них:

— Ну, розкажіть же, сини мої, соколи мої, яких ви мені невісток понаходили?

От старший каже:

— Я, татку, найшов царівну.

Підстарший:

— Я — князівну.

А Іван-царенко стоїть та й слова не вимовить:
так плаче, так плаче!

— А ти чого, Іване-царенку, плачеш?

— Як же, — каже, — мені не плакати, що у братів жінки як жінки, а мені доведеться з болота зелену жабу брати. Чи вона мені рівня?

— Бери, — каже цар, — така вже, видно, твоя доля!

От і поодружувалися царенки: старший узяв царівну, середульший — князівну, а Іван-царенко —

зелену жабу з болота. От вони поодружувались та й живуть собі.

А це якось цар забажав дізнатися: яка з невісток уміє краще рушники ткати. Загадує: «Щоб на завтра, на ранок, рушники виткали і принесли показати: яка з них краща ткаля?»

Іван-царенко йде додому та й плаче, а жаба вилізла назустріч, питає:

— Іване-царенку, чого ти плачеш?

— Та як же мені не плакати, загадав наш батько, щоб на завтра, на ранок, кожна невістка йому рушник виткала.

— Не плач! Усе гаразд буде; лягай та спи!

Він ліг, заснув. Вона взяла кожушок жаб'ячий з себе скинула, вийшла надвір, гукнула, свиснула — тут де не взялись дівчата-служниці, виткали рушники, гарно півнів понашивали і віддали їй. Вона їх взяла, поклала біля Івана-царенка, знову кожушок наділа — і стала такою жабою, як і була.

Прокидається Іван-царенко, — аж такі рушники, що він ще й не бачив таких зроду! Він зрадів, поніс до царя. Батько йому дякує за рушники дуже. Тих невісток рушники — так собі, простенькі, цар на кухню повіддавав, а жабині в себе на образи почепив.

От цар знов загадує, щоб невістки напекли гречаників і принесли йому: хто краще пече? Іван-царенко йде додому та й знову плаче. Жаба вилізла проти нього, квакає:

— Іване-царенку, чого ти плачеш?

— Як же ж мені не плакати: загадав батько гречаники пекти, а ти не вмієш!

— Не плач, напечемо! Лягай та спи!

Він ліг, заснув. А ті дві невістки пішли під вікно, дивляться, як вона буде робити. От вона взяла, ріденько вчинила, ріденько підбила, ріденько й

замісила; потім полізла на піч, пробила дірку, вилила туди, — гречаники так і розпливлись по черіні... Ті невістки швидше додому та нум і собі так робити. Напекли таких гречаників, що хіба тільки собакам повикидати. А вона, як ті пішли, — кожушок з себе, вийшла надвір, гукнула-свиснула — тут де взялись дівчата-служниці. Вона їм загадала, щоб до світу були гречаники! Ті незабаром принесли їй гречаники — як сонце, такі гарні! Вона взяла, положила коло Івана-царенка, а сама кожушок на себе — і знов стала такою ж зеленою жабою, як і була.

Іван-царенко прокидається, бачить — біля нього гречаники, як перемиті. Він зрадів поніс до царя. Батько йому дуже вдячний. Тих невісток гречаники собакам повіддавав, а ці звелів до страви подавати.

От знов загадав цар своїм синам, щоб у такий і в такий день «були до мене з жінками на бенкет». Ті ж, старші брати радіють, а Іван-царенко йде додому, похнюпивши голову, та й плаче. Жаба вилізла назустріч, питає:

— Іване-царенку, чого ти плачеш?

— Як же мені не плакати, батько загадав нам із жінками на бенкет приїхати. Як же я тебе повезу?

— Не плач, — каже, — лягай та спи, якось поїдемо.

Він ліг, заснув. От діждали того дня, що бенкет, — Іван-царенко знов зажурився.

— Не журись, — каже жаба, — Іване-царенку, їдь попереду сам! А як стане дощик накрапати, то знай, що твоя жінка дощовою росою вмивається; а як блискавка заблискає, — то твоя жінка в дорозе убрання вбирається; а як грім загримить, — то вже їде.

Іван-царенко убрався, сів і поїхав.

Приїздить, аж старші брати з своїми жінками вже там. Самі повбирані гарно, а жінки у золоті, в оксамиті, у намистах дуже дорогих. Брати почали з нього сміятися:

— Що ж ти, брате, сам приїхав? Ти б її хоч у хустку зав'язав та привіз...

— Не смійтесь, — каже, — потім приїде...

Коли це став дощик накрапати, Іван-царенко каже:

— Це моя жіночка люба дощовою росою вмивається!

Брати сміються з нього:

— Чи ти, — кажуть, — здурів, що таке торочиш?

Коли це блискавка блиснула, Іван-царенко й каже:

— Це моя жіночка в дорозі убрання убирається!

Брати тільки плечима здвигають: був брат такий, як треба, а то здурів.

Коли це як зашумить, як загромотить грім, аж палац затрусився, а царенко й каже:

— Оце ж уже моя голубонька їде!

Коли так, приїхав під рундук повіз шістьма кінми. — як змії! Вийшла вона з повозу... Аж поторопіли всі — така гарна!

От посідали обідати; і цар, і цариця, і обидва старші брати й не надивляться на неї: така гарна, така гарна, що й сказати не можна! Обідають, то вона оце шматочок у рот, шматочок у рукав, ложку в рот, ложку в рукав. А ті невістки дивляться на неї та й собі: ложку в рот, ложку в рукав, шматочок у рот, шматочок у рукав.

Ото пообідали; вийшли в двір. Почали музики грати — цар став запрошувати в танець. Ті невістки не хочуть: «Нехай вона танцює!» От вона як пішла з Іваном-царенком у танець, як зачала танцювати,

то й землі не черкнеться — легко та гарно! А це: махнула правим рукавцем, що шматочки кидала, — став сад, у тому саду стовп і по тому стовпу кіт ходить: догори йде — пісні співає, а донизу йде — казки каже. Танцювала, танцювала, — далі махнула й лівим рукавцем — у тім саду стала річка, а на річці лебеді плавають. Усі так дивуються з того дива, як малі діти. От потанцювала вона, сіла спочивати; а це й ті невістки пішли у танець. Танцюють, та як махнули правим рукавцем — кістки вилетіли та просто цареві в лоб; махнули лівим — цареві очі позабризкували.

— Годі, годі, ви мені очі повибиваєте!

Вони й перестали. Посідали на призьбі всі; музика грає, двораки царські вже танцюють.

А Іван-царенко дивиться на жінку та й собі дивується: як-таки з такої зеленої жаби та зробилась така гарна молодичка, що й очей не відірвеш! Далі сказав дати собі коня, махнув додому довідатися, де вона все те понабирала? Приїздить, пішов у світлицю, де вона спить, — аж там лежить жаб'ячий тулубець. У грубі топилосся, — він той тулубець у вогонь, — тільки димок пішов... Він тоді знову вертається до царя, — саме поспів на вечерю. Довго вони ще там гуляли, — перед світом уже пороз'їжджались. Поїхав і Іван-царенко з своєю жінкою.

Приїзять додому, вона ввійшла в світлицю, огляділася, — аж кожушка й нема... Шукала-шукала...

— Чи ти, — питає, — Іване-царенку, не бачив моєї одежі?

— Якої?

— Тут, — каже, — я кожушок скинула.

— Я, — каже Іван-царенко, — спалив його!

— Ох, що ж ти наробив мені, Іване! Якби ти не

займав, то я б вічно була твоя, а тепер доведеться нам розлучитися, може, й навіки.

Плакала-плакала, кривавими слізьми плакала, а далі:

— Прощавай! Шукай мене в тридесятім царстві, у баби-Яги, костяної ноги!

Махнула рученьками, перекинулась зозулею; вікно було відчинене — полинула....

Довго Іван-царенко побивався за жінкою, довго плакав гірко, розпитувався, що йому робити? Ніхто нічого не радив. От він узяв лучок срібний, набрав у торбину хліба, тикву почепив через плече, — пішов шукати.

Іде та й іде, коли зустрічає його дід, такий, як молоко, сивий, і питає:

— Здоров, Іване-царенку! Куди це ти путь держиш?

— Іду, — каже, — дідусю, світ за очі, шукати своєї жінки: вона десь у тридесятім царстві, у баби-Яги, костяної ноги, іду, та й не знаю куди... Чи ви, дідусю, не знаєте, де вона живе?

— Чому, — каже, — не знати? Знаю.

— Скажіть, будь ласка, дідусю, й мені!

— Е, що тобі, сину, казати: кажи — не кажи, не потрапиш!

— Потраплю — не потраплю, скажіть: я вам увесь вік буду дякувати!

— Ну, коли вже, — каже, — тобі так треба, то от тобі клубочок, пусти його — куди він буде котитися, туди й ти за ним іди: саме дійдеш аж до баби-Яги, костяної ноги.

Іван-царенко подякував дідові за клубочок, узяв пустив: клубочок покотився, а він пішов за ним.

Іде та й іде таким густим лісом, що аж темно. Зустрічається йому ведмідь. Він наложив мідну стрі-

лу на срібний лучок — хотів стріляти. Ведмідь йому й каже:

— Іване-царенку, не вбивай мене. Я тобі у великій пригоді стану!

Він пожалів його, — не вбив.

Іде далі, вийшов на край лісу, — сидить сокіл на дереві. Він наложив мідну стрілу на срібний лучок, хотів стріляти. Сокіл йому й каже:

— Іване-царенку, — не вбивай мене! Я тобі у великій пригоді стану!

Він пожалів його, — не вбив.

Іде та й іде, клубочок попереду котиться, а він позаду йде за ним та й дійшов до синього моря. Аж бачить: на березі лежить щука зубата, без води пропадає на сонці. Він хотів її взяти з'їсти, а вона і просить:

-- Іване-царенку, не їж мене; кинь лучче в море. Я тобі за те у великій пригоді стану!

Він її вкинув у море, пішов далі.

От і зайшов уже аж у тридесяте царство. Аж стоїть хатка на курячій ніжці, очеретом підперта, а то б розвалилася. Він увійшов у ту хатку — аж на печі лежить баба-Яга, костяна нога, ноги на піч відкинула, голову на комин поклала.

— Здоров був, Іване-царенку! Чи по волі, чи по неволі? Чи сам від кого ховаєшся, чи кого шукаєш?

— Ні, — каже, — бабусю, не ховаюся, а шукаю свою жінку любу — жабу зелену.

— Знаю, знаю! — каже баба-Яга.

— Де ж вона, бабусю? Скажіть мені!

— У мого братіка за наймичку служить.

От він як узяв просити, щоб сказала, де її брат живе. Вона й каже:

— Там на морі є острів, там його й палац. Тільки гляди, щоб тобі лишенька там не було: ти її як по-

бачиш, то хапай швидше та й тікай з нею, не оглядаючись.

От він подякував бабі-Язі, пішов.

Іде та йде, дійшов до моря, глянув — море, і кінця йому не видно; і де той острів, хто його зна! От він ходить понад морем, голову похнюпивши, журиться. Аж ось випливає щука:

— Іване-царенку, чого ти журишся?

— Так, — каже, — і так: на морі є острів, та ніяк не можу туди дістатись.

— Не журись! — каже.

Ударила хвостом об воду — став такий міст, що й у царя нема такого: палі срібні, побічниці золоті, а поміст склом настелений, — як ідеш, так мов у дзеркалі. Іван-царенко пішов тим мостом та й дійшов аж на острів.

Дійшов на острів, аж там такий ліс густий, що ні пройти, ні просунутися, та темний-темний. Іван-царенко ходить попід тим лісом та й плаче, ходить та й плаче. А тут уже й хліба не стало — нічого їсти. От він сів на піску та й зажурився. «Пропа!» — думає. Коли це біжить заєць повз нього; тут де не взявся сокіл, ударив зайця, убив. Іван-царенко взяв того зайця, оббілував, витер вогню деревом об дерево, спік, з'їв.

От наївся та й став думати: як його до палацу добратись? Знову ходить попід лісом; а ліс — сказано — просунутися не можна. Ходив, ходив, коли — зирк! — іде ведмідь.

— Здоров, Іване-царенку! Чого ти тут ходиш?

— Хочу, — каже, — як-небудь у палац дістатись, та не можна за лісом.

— Я тобі поможу!

Як узяв той ведмідь дуб'я трощити; такі дуби

вергає, що по півтора обіймища! Вергав, вергав, аж утомився, — пішов, напився води, як зачав знову ламати!.. От-от стежечку проламає! Знову пішов, води напився, знову ламає. Проламав стежку аж до палацу; пішов Іван-царенко.

От пішов Іван-царенко тією стежкою — аж серед лісу така гарна долина, а на тій долині скляний палац стоїть. Він туди пішов, у той палац. Відчинив одні двері, залізні, — нема нікого; відчинив другі, срібні, — і там нема нікого; як відчинив треті, золоті, — аж там, за золотими дверима, сидить його жінка, мички миче — і така зажурена, що й дивитися на неї страшно. Як побачила Івана-царенка, так і впала йому на шию:

— Ти ж мій голубе сизий, як я за тобою скучила! Якби ще трохи, може б, ти мене більше й не побачив ніколи.

Аж плаче з радощів! А він то вже не знає: чи на цім, чи на тім світі. Обнялись, гарненько поцілувалися; вона знову перекинулась зозулею, взяла його під крило — полетіли!

От прилетіли у його царство, вона перекинулась знов людиною й каже:

— Це мій батенько мене прокляв і зміюці віддав аж на три роки на послуги; а тепер уже я свою покуту відбула!

Прийшли додому та й стали гарно собі жити.

„СОНЯШНИК”, ілюстрований місячник для дітей.

Редактор — Петро Волиняк

Передплата на рік: Канада — 3.00 дол., США — 3.50 дол. Австралія й Англія — 20 шилінгів, інші країни — рівновартість 3.00 доларів.

Передплату і все листування слати на адресу:

“NOWI DNI”, Box 452, Term. “A”
Toronto, Ont., Canada.